

Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale /
Moldavian Journal of International Law and International Relations /
Молдавский журнал международного права и международных отношений

2016, Issue 2, Volume 11, Pages 260-264.

ISSN 1857-1999

Submitted: 19. 03. 2016 | Accepted: 15.06. 2016 | Published: 30.06. 2016

**TRIBUNA TÎNĂRULUI CERCETĂTOR
THE TRIBUNE OF YOUNG SCIENTISTS
ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ**

**ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE
ȘI DREPTUL LA ÎNVĂȚĂTURĂ**

**UNITED NATIONS
AND RIGHT TO EDUCATION**

**ОРГАНИЗАЦИЯ ОБЪЕДИНЁННЫХ НАЦИЙ
И ПРАВА ЧЕЛОВЕКА НА ОБРАЗОВАНИЕ**

NICHITA Rodica* / NICHITA Rodica / НИКИТА Родика

ABSTRACT:

UNITED NATIONS AND RIGHT TO EDUCATION

The fundamental right to education it is provided in a variety of international documents. Each ONU document, dedicated to human rights, contains rules which relate to the right to education. We can say that the right to education has become a compulsory norm and conventional international law. Because of differences present in some countries in the approach to human rights first and second generation, the content of the right to education is sometimes not fully reflected in universal international acts. Overall, international documents determines guarantees free primary education fully ensures protection against discrimination, as well as lay down the duties state in achieving appropriate to individual requirements.

Key words: law, the right to education, a fundamental right, education, education system, state.

JEL Classification: K33, K41, F55

РЕЗЮМЕ:

ОРГАНИЗАЦИЯ ОБЪЕДИНЁННЫХ НАЦИЙ И ПРАВА ЧЕЛОВЕКА НА ОБРАЗОВАНИЕ

Основное право на образование регулируется в различных международных документах. Практически каждый документ ООН, посвященный правам человека, содержит нормы, которые касаются права на образование. Можно сказать, что право на образование стало обязательной нормой для международного право. Тем не менее, из-за различий (дивергенция), присутствующих в некоторых странах в подходе к правам человека первого и второго поколения, содержание права на образование иногда не в полной мере отражены в универсальных международных актов. В целом, международные документы определяют и гарантируют бесплатное начальное образование. И полностью обеспечивает защиту от дискриминации, а также создают обязанности государства в достижении своих целей.

Ключевые слова: закон ,право на образование, фундаментальное право, образование, система образования, государственного.

JEL Classification: K33, K41, F55

УДК: 341.64, 341.645.5

* **NICHITA Rodica** - Master în drept, Doctorand, Universitatea de Stat din Moldova (Chișinău, Republica Moldova). /
NICHITA Rodica - Master of Law, PhD student, The Moldova State University (Kishinev, The Republic of Moldova). /
НИКИТА Родика - Магистр права, аспирант, Молдавский государственный университет (Кишинев, Республика Молдова).

REZUMAT:
ORGANIZAȚIA NAȚIUNILOR UNITE ȘI DREPTUL LA ÎNVĂȚĂTURĂ

Dreptul fundamental la învățatură este reglementat într-o multitudine de documente internaționale. Practic fiecare document ONU, dedicat drepturilor omului, conține norme ce se referă la dreptul la învățatură. Putem spune că dreptul la învățatură a devenit o normă obligatorie și convențională pentru dreptul internațional. Însă, datorită deosebirilor (divergențelor) prezente în unele state în ce privește modul de abordare a drepturilor omului de prima și cea de-a doua generație, conținutul dreptului la învățatură uneori nu este reflectat pe deplin în acte internaționale universale. În linii generale, documentele internaționale determină garanțiile învățămîntului primar gratuit deplin, asigură apărarea împotriva discriminării, cât și stabilesc obligațiile (atribuțiile) statului la realizarea cerințelor corespunzătoare față de individ.

Cuvinte cheie: drept, dreptul la învățatură, drept fundamental, educație, sistem educațional, stat.

JEL Classification: K33, K41, F55

CZU: 341.64, 341.645.5

În istoria gândirii politice nici o doctrină socială sau construcție teoretică n-ar fi putut să aspire la o asemenea recunoaștere pe care a căpătat-o astăzi, doctrina drepturilor omului. Acele școli, curente politice, concepții, care s-au bazat pe drept, au triumfat în cele din urmă asupra forței, violenței. Legea dreptului este mai superioară decât cea politică și acest adevăr este necesar de a fi cunoscut de toți politicienii, deoarece dreptatea ne îndrumază să-l respectăm pe om, semenul nostru, libertatea lui și tot ce-i aparține.

După 1990 în Republica Moldova s-au creat premise pentru elaborarea unei legislații conforme cerințelor etapei actuale de tranziție la economia de piață. Respectarea drepturilor și libertăților omului a devenit o condiție necesară edificării ordinii de drept în Republica Moldova, a preîntâmpinării oricăror abuzuri, a consfințirii principiilor morale și de drept, care trebuie să fie prezente permanent în conștiința conducătorilor și tuturor cetățenilor Republicii Moldova.

E necesar să se depună eforturi perseverente atât din partea instituțiilor de bază ale societății-biserică, școală etc- din sistemul învățămînt, instituțiilor de cult, etc., cât și din partea organizațiilor și asociațiilor guvernamentale pentru educarea membrilor societății în spiritul valorilor perene ale umanității- proces de natură să înlesnească o percepere vastă și justă a drepturilor fundamentale ale omului. Din aceste considerente, după 1990, în multe țări foste socialiste s-au creat institute, centre care se ocupă nemijlocit de protejarea drepturilor omului- instituții nonguvernamentale dependente de parlamentele statelor respective care asigură, prin modalități specifice, o mai bună soluționare a problemei în cauză.

Cunoașterea acestor documente oferă politicienilor, juriștilor, funcționarilor publici, precum și cetățenilor de rînd motive de adîncă reflecție. Politicienii vor fi îndemnați să opereze modificări deosebite în legislația republicii; să elaboreze legi noi, ce ar garanta o protecție, mai amplă și mai eficace a tuturor libertăților și drepturilor omului, care ar preconiza crearea și funcționarea unui sistem complex de instituții menite să asigure protejarea celui lezat în drepturi și pedepsirea celui ce a încălcat aceste drepturi, în special a celui ce face abuz exercitîndu-și funcția oficială. Juriștii vor trebui să facă un efort, nu deloc ușor, pentru a se detașa de concepție pur „locală” a normelor de procedură și a le apropia treptat de standardele ce sunt în circulație în cadrul european. Funcționarii publici vor avea de suportat efectele unei „reciclări” impus de trecerea de la legi, prin care individul prea puțin sau deloc nu-și poate apăra interesele la legi care îl protejează a concret și eficient existența și demnitatea.

Instituția drepturilor omului nu constituie ramură distinctă de drept, ci este o parte integrantă a dreptului internațional public. Susținem această teză deoarece Carta ONU, precum și alte documente internaționale referitoare la protecția juridică a drepturilor omului, găsim referiri, noțiuni și elemente componente de drept internațional public. Est evident că atunci cînd dezbatem problema în cauză e necesar să privim lucrurile nu izolat, ci în strînsă legătură cu sistemul de drept, care să asigure protecția juridică a drepturilor și libertăților omului printr-o complexitate din norme juridice cuprinse în diferite ramuri ale acestuia: în dreptul internațional public, dreptul constituțional, dreptul familiei, dreptul muncii,

dreptul civil și procesual civil, dreptul penal și procesual penal, istoria generală a statului și dreptului etc. Protecția juridică a drepturilor omului se asigură de fapt, prin două modalități: pe plan extern-prin instrumente juridice internaționale elaborate sub auspiciile organelor și organismelor cu preocupare în materie, ratificate de statele care sunt părți, și pe plan intern-prin normele sistemului de drept specific fiecărei țări în parte.

Dreptul fiecărei persoane la învățătură ocupă un loc central în sistemul drepturilor omului, el constituie o condiție *sine qua non* pentru exercitarea celorlalte drepturi și libertăți fundamentale, pentru împlinirea efectivă a personalității. Principala sa componentă o constituie dreptul la învățătură, enunțată într-o serie de instrumente naționale și internaționale dar de care este lipsită o mare parte a locuitorilor Terrei. Educația tineretului în respectul față de drepturile omului și a libertăților fundamentale și eliminarea discriminărilor în sistemul învățământului se înscrie, de asemenea, în conceptul de drept la învățătură.

Pentru garantarea și exercitarea acestui drept, pe plan internațional au fost adoptate diverse instrumente care consacră dreptul la învățătură ca un drept fundamental al omului și s-au elaborat studii și programe vizînd lupta împotriva analfabetismului, a discriminărilor în acest domeniu.

Înainte de a trece la analiza instrumentelor care consacră acest drept și a mecanismelor și programelor de punere în aplicare vom face o radiografie a acestui flagel care poartă numele de analfabetism, și care în prezent afectează circa o cincime din populația actuală a globului.

Declarația Universală a Drepturilor Omului (DUDO)¹ prevede în art. 26 că fiecare persoană are dreptul la învățătură, că aceasta trebuie să fie gratuită în învățământul elementar și de bază cel puțin și de asemenea stipulează obligativitatea învățământului elementar. Totodată, în Declarație se arată că orice persoană trebuie să aibă acces la învățământul tehnic și profesional. Este important de reținut, de asemenea, că, potrivit aceluiași text, accesul la studii superioare trebuie să fie deschis tuturor în funcție de merit, în baza unei egalități depline. În același articol se menționează că educația trebuie să urmărească și să contribuie la

dezvoltarea personalității umane, la întărirea respectului pentru drepturile fundamentale ale omului, să stimuleze înțelegerea, toleranța și prietenia între toate popoarele, grupurile rasiale, religioase și de asemenea să contribuie la dezvoltarea activității ONU în scopul menținerii păcii. Evident, părinții sunt cei care au prioritate în alegerea felului educației ce urmează a fi dată copilului lor.

Reglementările privind drepturile omului, aplicabile în materie, se regăsesc în art. 7 din Convenția internațională privind eliminarea oricăror forme de discriminare rasială, art. 13-14 din Pactul internațional privind drepturile economice sociale și culturale (PIDESC), art. 10 din Convenția internațională privind eliminarea discriminării față de femei, Convenția internațională împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, și art. 28 și 29 din Convenția internațională privind drepturile copilului. La acestea se adaugă și art. 33 din Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și ai membrilor familiei lor, art. 4 și 8 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități², Declarația și Programul de acțiune al Conferinței Mondiale a Drepturilor Omului de la Viena, din 1993 (Partea I, al. 33 și 34 și Partea a II-a al. 78-82)³; Declarația și Programul de acțiune al Conferinței Mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței, care îi este asociat Declarației de la Durban, 2001 (al. 95 și 97 din Declarație și al. 129-139 din programul de acțiune)⁴. Documentul final al Conferinței de examinare de la Durban din 2009 (al. 22 și 107), Documentul final al Reuniunii Mondiale la Nivel Înalt din 2005, al. 131⁵. Evident, trebuie menționată și Convenția UNESCO privind lupta împotriva discriminării în domeniul învățământului, menită să contribuie la eliminarea discriminării și promovarea egalității

² Revista de Drepturile Omului. 2010, nr. 4, p. 101 și urm.

³ Popescu Corneliu-Liviu. Protecția internațională a drepturilor omului: surse, instituții, proceduri: note de curs. București: Ed. All Beck, 2000. 346 p.

⁴ Materialele conferinței mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și a intoleranței asociate acestora „Declarația de la Durban”. București: IRDO, 2002, p. 28-29.

⁵ Programul Conferinței Mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței. București: IRDO, 2002, p. 2002, p. 29 și urm.

¹ Drepturile omului: culegere de documente internaționale. Constantin Matei Lazari. Cimișlia: Editura „Ticim”, 1996. 215 p.

de șanse și de tratament în educația pentru toți. Adoptată în 1960, această Convenție rămâne importantă, credem, în primul rând, datorită definiției extensive a discriminării în educație, înscrise în art. 1, care precizează că, termenul de discriminare se referă la orice deosebire, excludere, limitare sau preferință care, bazată pe rasă, culoare, sex, religie, opinie politică sau ori altă opinie, origine națională sau socială, situație economică sau naștere, are ca obiect sau rezultat suprimarea sau alterarea egalității de tratament în ceea ce privește învățământul. Este cazul îndepărtării unor persoane sau a unui grup de la accesul la diverse tipuri sau grade de învățământ, limitării la un nivel inferior de educație a acestuia, plasării ori punerea într-o situație incompatibilă cu demnitatea umană.

Termenul de învățământ, în sensul Convenției, se referă la diverse tipuri și diverse grade de învățământ și cuprinde accesul la învățământ, nivelul său și calitatea sa, precum și condițiile în care se poate renunța la el (art. 12). Dacă ne-am referit, pe larg, la acest articol am făcut-o din două rațiuni. În primul rând, pentru că în perioadele de criză economică, ca aceea, pe care o parcurge omenirea în prezent, copiii, femeile, persoanele aparținând unei minorități etnice, lingvistice sau religioase pot deveni mai vulnerabile.

Potrivit art. 13 din Pactul internațional privind drepturile economice sociale și culturale, deplină exercitare a acestui drept trebuie asigurată prin învățământul primar obligatoriu și gratuit pentru toți, prin învățământul secundar, și, desigur, învățământul secundar tehnic și profesional, accesibil tuturor, ca și prin învățământul superior, prin instaurarea progresivă a gratuității, prin respectarea libertății părinților de a alege pentru copiii lor instituții de învățământ altele decât cele de stat. Potrivit art. 14 învățământul primar și gratuit trebuie introdus progresiv în teritoriile coloniale și dependente.

Totodată în art. 13 se precizează că educația trebuie să urmărească o dezvoltare deplină a personalității individului precum și a simțului demnității umane și a întăririi respectării drepturilor omului și libertății fundamentale. În acest sens se consideră că educația determină orice persoană să fie în măsură să joace un rol util într-o societate liberă, să încurajeze înțelegerea, toleranța și prietenia între toți indivizii și grupurile cărora le aparțin, etnice, lingvistice, religioase în scopul menținerii păcii.

Numeroase instrumente internaționale au fost adoptate în cadrul ONU și UNESCO privind diferite tipuri de învățământ și categorii de persoane cărora li se adresează.

Evident, diversele aspecte ale dreptului la învățătură sunt legate de problemele economice, sociale și culturale care au apărut în timpul perioadei de criză economică, căreia populația planetei trebuie să-i facă față în prezent. Este vorba de dreptul la învățătură școlară, dreptul la educație permanentă (continuă), dreptul la învățătură a adulților⁶, dreptul la învățătură extrașcolară etc.

Constituția Republicii Moldova din 1994, modificată și completată, prevede în art. 35 că dreptul la învățătură general este obligatoriu și că este asigurat, la fel ca și cel liceal și profesional, dar și prin învățământul superior, ca și prin alte forme de pregătire și perfecționare. De asemenea, se precizează că învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, în mod gratuit, acordându-se în cazurile expres prevăzute de lege și burse sociale de studiu, dar ca acesta se poate desfășura, în condițiile prevăzute de lege și în instituții particulare și confesionale, asigurându-se, prin lege, dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța și de a se instrui în limba maternă, drept garantat de Constituție. Se asigură, de asemenea, libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor cultelor, garantându-se prin lege învățământul religios în școlile de stat. Noile realități sociale au determinat legiuitorul din Republica Moldova să adopte în 2014 o nouă reglementare în domeniul educației. Ne referim la Codul Educației,⁷ care privește organizarea și funcționarea sistemului național de educație. Codul Educației se adresează elevilor și studenților, dar și cadrelor didactice și urmărește adaptarea mediului școlar la nevoile individuale.⁸ Modificările aduse sistemului educațional prin această lege sunt numeroase. Codul Educației este considerată o soluție necesară pentru exercitarea dreptului fundamental la învățătură pentru că introduce parteneriatul școală – familie – comunitate, contribuind la compatibilitatea legislației

⁶ Beșteliu Raluca Miga, Brumar Catrinel. Protecția Internațională a drepturilor omului. București: Universul juridic, 2010, p. 5.

⁷ Codul Educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17.07.2014 Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324. Art. Nr. 634. Data intrării în vigoare: 23.11.2014.

⁸ Ibidem.

Republicii Moldova cu cea a Uniunii Europene în domeniu.

Codul Educației al Republicii Moldova, constituie actul normativ-legislativ fundamental în domeniul învățământului și reglementează sub toate aspectele funcționalitatea, raporturile juridice din sistemul educațional național.⁹ Codul Educației propune: o nouă abordare a educației și a misiunii sistemului de învățământ prin centrarea pe cel ce învață și formarea de competențe; modernizarea sistemului de învățământ în contextul integrării europene și al Procesului de la Bologna; delimitarea competențelor de administrarea sistemului de educație între administrația centrală, administrația publică locală și instituții; extinderea învățământului obligatoriu până la vârsta de 18 ani, astfel încât tinerii să finalizeze liceul sau să dobândească o calificare profesională până la vârsta legală de inserție pe piața forței de muncă; consolidarea autonomiei instituționale și a responsabilității sociale a instituțiilor de învățământ.

Fără îndoială, orice demers educațional constituie o acțiune pe termen lung, dar rezultatele certe, pe măsură, vor fi, credem, de natură să amelioreze climatul social, să îndepărteze prejudecățile, stereotipurile rasiste ce pot fi mai evidente în perioadele de criză economică piedicile ce apar în calea respectului datorat demnității, identității, precum și ansamblului de drepturi fundamentale.

Bibliografie:

1. Drepturile omului: culegere de documente internaționale. Constantin Matei Lazari. Cimișlia: Editura „Tipcim”, 1996. 215 p.
2. Revista de Drepturile Omului. 2010, nr. 4.
3. Popescu Corneliu-Liviu. Protecția internațională a drepturilor omului: surse, instituții, proceduri: note de curs. București: Ed. All Beck, 2000. 346 p.
4. Materialele conferinței mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și a intoleranței asociate acestora „Declarația de la Durban”. București: IRDO, 2002. 32 p.
5. Programul Conferinței Mondiale împotriva rasismului, discriminării rasiale, xenofobiei și intoleranței. București: IRDO, 2002.

6. Beșteliu Raluca Miga, Brumar Catrinel. Protecția Internațională a drepturilor omului. București: Universul juridic. 2010 453 p.

7. Codul Educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17.07.2014 Publicat: 24.10.2014 în Monitorul Oficial Nr. 319-324, art. Nr: 634, data intrării în vigoare: 23.11.2014.

8. Strategia învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului de la Bologna, 2004. [On-line]: http://www.utm.md/acte_normative/externe/strategiaBologna.pdf (Vizitat la: 01.05.2016).

Copyright© NICHITA Rodica, 2016.

Contacte / Contacts / Контакты:

MD 2009, Chișinău, Republica Moldova
Str. Alexei Mateevici, 60.
Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: r.nichita2012@yandex.com

⁹ Strategia învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului de la Bologna, 2004. [On-line]: http://www.utm.md/acte_normative/externe/strategiaBologna.pdf (Vizitat la: 01.05.2016).